

Kněz Antonín Andrásek

1. 5. 1924 - 21. 9. 2000

P. Antonín Andrásek se narodil se 1. května 1924 v Horním Lapači v domě č. p. 28 rodičům Marii a Josefu Andráskovým. Zde prožil i své mládí spolu se sourozenci Josefem, Miloslavem, Viktorem a sestřenicí Eugenií. Obecnou školu navštěvoval, stejně jako ostatní spolužáci z Horního Lapače, v Žeranovicích. Rodinné zázemí a křesťanská výchova jej postupně směřovaly k duchovnímu povolání. Později často vzpomínal, jak každý den za jakéhokoliv počasí brzy ráno chodíval pěšky z Horního Lapače ministrovat do žeranovského kostela.

Po ukončení obecné školy v Žeranovicích nastoupil k dalšímu studiu na arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži a v roce 1945 v kněžském semináři na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci. Zde ho zastihly i únorové události v roce 1948 a následný komunistický převrat. Brzy bylo jasné, že nově nastupující režim a jeho ideologie silně zasáhne do života církvi.

V průběhu roku 1949 začaly prosakovat informace, že studium kněží může být novým režimem brzy omezováno a činnost fakulty redukována. Bohoslovec Andryšek zrovna končil čtvrtý ročník a zahajoval studium v posledním pátém ročníku. S ohledem na vzniklou situaci vedení školy rozhodlo, že studenti posledního ročníku musí svá studia urychlit. Díky prozíravosti tehdejšího arcibiskupa Josefa Karla Matochy byl 1. listopadu 1949 Antonín Andryšek svěcen na jáhna a následně 11. prosince 1949 byl vysvěcen na kněze. Během vánočních svátků pak sloužil své první primiční mše sv. v kostele v Žeranovicích a v kapli na Horním Lapači.

To, co předpokládal asi málokdo, se stalo skutečností. Jak P. Andryšek později vzpomínal, arcibiskup Matocha byl už od dubna 1950 internován ve své rezidenci pod dohledem StB a Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta byla v červnu 1950 uzavřena. Novokněz Andryšek čekal na umístění do duchovní správy. Místo nástupu do duchovní správy však obdržel nástup k vojenské službě u nechvalně známých PTP a 4. září 1950 se hlásil v Mimoni.

První slova, která uslyšel od velitelů, zněla: „Ve Španělsku jsme vám podobné stříleli, tady, pokud to pochopíte, vám dáme možnost převýchovy!“ Hned ho napadlo, co s ním asi bude, pokud se „převychovat“ nenechá. Zejména v případě kněží a řeholníků poznal krutost a nelidské zacházení velmi brzy. Sledování ze strany StB bylo na denním pořádku. Pracovali na stavbách za jakéhokoliv počasí a o nejrůznější úrazy nebyla nouze. Bohužel přicházely i pokusy o útěk a úmrtí. Během téměř tří a půl roku u PTP ale poznal P. Andryšek spoustu dalších kněží, řeholníků i bohoslovců z celé republiky. Postupně prošel celkem třinácti pracovišti PTP napříč celým Československem: Milovice, Kadaň, Šumava, Banská Bystrica, Plavečské Podhradie,

Zvolen, Hronsek byly některé z nich. Přes všechny peripetie službu u PTP přečkal a ke konci prosince 1953 byl propuštěn do civilu.

Jeho první cesta vedla do Olomouce ve snaze setkat se s arcibiskupem Matochou. Doufal, že bude zařazen do duchovní služby. Přestože jej k internovanému biskupovi všudypřítomná StB nepustila, v polovině ledna dekret obdržel. Byl ustanoven kaplanem ve farnosti Svatého Ducha při klášteře Minoritů v Opavě.

Jako mladý a ambiciózní kněz se ihned pustil do práce zejména s mládeží. Jeho mši určených pro mladou generaci se často zúčastňovalo i několik stovek dětí.

Pochopitelně tuto činnost brzy zaznamenala StB a přicházela varování. Mladého kněze však nijak nevzrušovala, i když přicházela upozornění, že StB nahrává každé jeho veřejné vystoupení či promluvy v kostele. Pověstnou „poslední kapkou“ byla jeho veřejná kritika komunistického režimu kvůli likvidaci křížů, které byly původně vztyčeny na místě vypálené obce Lidice. 28. prosince 1957 byl zatčen za protistátní výroky. Obsáhlá obžaloba navrhovala osm let vězení. Kupodivu však P. Andráskovi pomohl jeho obhájce, kterému se podařilo návrh trestu postupně snížit až na „pouhého“ dva a půl roku za pobuřování, propadnutí majetku, ztrátu občanských práv a zákaz činnosti v duchovní správě po dobu pěti let. Nezodpovězenou otázkou pro něj zůstalo, zda „prorežimní“ obhájce svému klientovi pomohl záměrně či ne. Bohužel výkon trestu zněl: Leopoldov - jedna z nejtěžší věznic v tehdejší Československu, kde komunistická vláda věznila politické vězně.

Zde byl umístěn do pověstného „oddělení Vatikán“ k dalším sto dvaceti odsouzeným „vězňům svědomí“, zejména biskupům, kněžím a řeholníkům. Biskupové Trochta, Otčenášek, Zela či Gojdič, opati Tajovský, Machalka či Opasek, teologové Mádr či Zvěřina, to je jen krátký výčet jeho spoluvězňů, duchovní elity. Řada z nich byla odsouzena k vysokým trestům na desítky let či doživotí. Brzy zjistil, že je mezi zdejšími významnými církevními autoritami nejmladší a s nejnižším trestem. Jeho mládí i relativně dobré zdraví mu však pomáhalo překonávat obtíže vězení a často

později hovořil o dalším semináři a škole života, kterou zde prožil. Často vzpomínal, jaké vynalézavosti bylo třeba, aby bylo možné v těchto podmínkách zajistit vše potřebné ke sloužení mše svaté a bohoslužbu vykonat.

Vězni většinou pracovali na opravách jutových pytlů, lepení sáčků a draní peří. To mu nakonec způsobilo největší zdravotní potíže, které si přenesl i do dalšího života. Není bez zajímavosti, že ve stejnou dobu, kdy si P. Andryšek v Leopoldově odpykával svůj trest, byl zde vězněn i Gustáv Husák, komunistický prominent a pozdější prezident Československa. V době, kdy do vypršení trestu zbývaly P. Andryškovi necelé dva měsíce, byla vyhlášena prezidentem republiky amnestie. Propuštěn z vězení byl 10. června 1960.

Po návratu z vězení však nesměl dále vykonávat duchovní činnost, a tak se vrátil k rodičům do Horního Lapače. Se značnými obtížemi se mu podařilo získat práci pomocného dělníka v holešovském zámku. Čtyři roky sekal trávu, stříhal okrasné ploty a dělal vše, co mu bylo nařízeno.

Změna přišla na podzim roku 1964, kdy mu byl opět udělen souhlas ke kněžské službě. Stal se duchovním správcem farnosti Pohořelice u Zlína a Otrokovice. Podmínky v Pohořelicích však byly katastrofální. Fara nebyla řadu let obývána a tomu odpovídal i její stav. Budova byla podmáčená a obyvatelná byla pouze jedna místnost, kde se dalo topit. Kněz měl začít pastoračně působit, ale bylo třeba alespoň částečně upravit podmínky bydlení. Do Otrokovic chodil za jakéhokoliv počasí pěšky nebo jezdil na kole. Za této situace nechtěli rodiče nechat svého syna v této situaci samotného. Jakmile to bylo jen trochu možné, přestěhovali se za ním z Horního Lapače do Pohořelic, aby mu byli nápomocni. Bohužel, těžké podmínky se podepsaly na zdravotním stavu již stárnoucího tatínka, který v roce 1965 zemřel.

Po dvou letech, v roce 1966, se P. Andryšek opět stěhoval. Tentokrát do farnosti Kašava, pod kterou patřily i obce Držková a Vlčková. Doba byla stále stejná. U moci

byli komunisté. Ale P. Andrýsek, vzhledem ke své otevřené a komunikativní povaze brzy navázal úzké kontakty s vedením svěřených obcí i vedením místního zemědělského družstva. V následujících letech se ve vzájemné spolupráci podařilo opravit chátrající kostel jak v jeho interiéru, tak i exteriéru, pořídit nové zvony a renovovat faru. Následně byly opraveny i kaple v Držkové a ve Vlčkové. Byl to důkaz, že vše je o lidech. I za období tuhého komunistického režimu a trvalého dohledu jeho církevních tajemníků bylo možné dosáhnout dobrého díla.

Nicméně hlavní činnost P. Andrýska byla v oblasti pastorační. Začal vyučovat náboženství v kašavské devítileté škole a připravovat dospívající na biřmování. V doznívající náboženské svobodě po Pražském jaru 1968 tehdejší litoměřický biskup a spoluvězeň z Leopoldova Štěpán Trochta biřmoval v kašavském kostele více jak 400 (!) biřmovanců.

Činnost P. Antonína Andrýska se ale neomezovala pouze na kašavskou farnost. V letech 1985 - 1992 byl děkanem celého vizovického děkanátu, pod který jeho farnost spadala. Není bez zajímavosti, že v té době v samotných Vizovicích působil jako kněz Jan Graubner, pozdější arcibiskup olomoucký a pražský, primas český, který po svém jmenování pomocným biskupem v roce 1990 odsud odešel do Olomouce. Že Boží cesty jsou někdy hodně klikaté svědčí i to, že od P. Andrýska funkci děkana převzal na počátku roku 1993 vizovický farář Antonín Basler, další pozdější biskup olomoucký.

Ač duchovní správce kašavské farnosti, zajímal se P. Andrýsek intenzivně i o dění ve své rodné farnosti a obci. Využíval každé příležitosti, aby se svými rodáky pohovořil a povzbuzoval je ve víře. Bohužel, tehdejší režim zakazoval kněžím jakkoliv působit mimo svěřenou farnost, výjimky byly udělovány pouze výjimečně. Jednou z mála, které se P. Andrýskovi ve své farnosti dostalo, byla možnost vedení pohřebního obřadu vlastní maminky v roce 1983.

Výrazná změna nastala až po roce 1989. Až do této doby nesměly být bohoslužby vykonávány mimo schválené prostory kostelů. Proto ani v kapli na Horním Lapači se nesměly žádné církevní obřady konat. Aby mohla být odsloužena mše svatá při příležitosti svátku patrona obce sv. Floriána, jezdili v květnu hasiči do kostela do Žeranovic. Zde pod rouškou kladení věnců k pomníku padlých v souvislosti s osvobozením obce byla v blízkém kostele mše svatá odsloužena.

V roce 1990 byla tradice mší svatých v kapli v Horním Lapači obnovena a na tuto událost byl zástupci obce i hasičů pozván i rodák, Antonín Andrýsek. Byla to i pro něj výjimečná událost. Poprvé po dlouhých čtyřiceti letech mohl ve své obci opět sloužit mši svatou. První příležitost měl po ukončení studií při tzv. primiční mši svaté, nyní to bylo podruhé. Od té doby až do své smrti pak býval pravidelným hostem Floriánských oslav v Horním Lapači.

Osud rodné obce a jeho obyvatel mu nebyl lhostejný. V následujících letech inicioval zhotovení hasičského praporu, který požehnal, žehnal i hasičskou techniku.

Výjimečným počinem byla jeho iniciativa spojená s rekonstrukcí interiéru kaple. Pověřil akademického malíře Františka Peňáze vypracováním návrhu jejího nového interiéru a později i spoluúčastí na realizaci. Do stavebních úprav se však iniciativně zapojili i místní občané pod vedením bratra P. Andrýska Miloslava, který vytvořil dřevěné součásti interiéru. Podstatnou část akce financoval P. Andrýsek z vlastních finančních prostředků, které získal jako náhradu za újmy z nespravedlivého věznění na konci 50. let. Vlastní finanční prostředky poskytl později i na vybudování mozaiky Panny Marie Svatohostýnské, která zdobí průčelí kaple dodnes. Z iniciativy P. Andrýska posvětil v roce 1994 nově zrekonstruovanou kapli i arcibiskup olomoucký, Jan Graubner.

Hodně mu leželo na srdci i trvalé obsazení žeranovské farnosti duchovním, které zde po smrti P. Jana Rašky na počátku 90. let chybělo. Dlouhodobě se snažil ovlivnit rozhodování o jejím opětovném obsazení, k čemuž nakonec došlo v roce 2000.

Pamatoval i na samotný farní kostel v Žeranovicích. Ze svých prostředků nechal zakoupit křišťálové lustry, které zdobí jeho interiér. Protože se blížil rok 2000, a tedy i 100. výročí znovuvybudování a požehnání kostela sv. Vavřince, inicioval vydání apoštolského požehnání tomuto chrámu od papeže Jana Pavla II. Na svou rodnou farnost myslel i ve své závěti. Zlacený kalich, který dostal od svých spoluobčanů z Horního Lapače po svém vysvěcení knězem, daroval po své smrti zpět žeranovské farnosti. Jeho přáním bylo, aby byl používán při mších svatých, které budou slouženy v kapli v Horním Lapači. Poděkováním za obsazení farnosti, kterého se dočkal krátce před svou smrtí, byl i dar obrazu Kristus v obilí z jeho skromného soukromého majetku novému duchovnímu správci Rudolfu Chmelařovi.

Kněz Antonín Andryšek zemřel 21. září 2000 a pohřben je v rodinném hrobě na hřbitově v Žeranovicích.

Při příležitosti 100. výročí narození P. Andryška v roce 2024 zpracoval Jaroslav Odstrčil.